

Viktig debatt om evidens og autonomi

Sverre Urnes Johnson
Universitetet i Oslo, Psykologisk Institutt
Modum Bad
s.u.johnson@psykologi.uio.no

Even Rognan
Universitetet i Oslo, Psykologisk Institutt
Drammen DPS

Asle Hoffart
Universitetet i Oslo, Psykologisk Institutt
Modum Bad

Rognan sitter i Psykologforeningens Fagutvalg i voksenpsykologi, men har ikke vært aktivt involvert i arbeidet med å utarbeide de omtalte kriteriene.

Psykologforeningen ivaretar sitt ansvar ved å stille krav til dokumentert effekt på gruppenivå.

Sverre Urnes Johnson, Even Rognan og Asle Hoffart

Foto: Erik Engblad/UiO; privat; Unni Tobiassen Lie

Den 24. mars publiserte Psykologtidsskriftet en nyhetsartikkel om at Psykologforeningen – gjennom sine nylig presenterte kriterier for hva slags spesialistutdanninger som kan godkjennes – stjeler spillerom fra terapeuten (Oxman, 2025). En rekke forskere intervjues. Håkon Kongsrud Skard og Arnhild Lauveng har i sine svar på debatten tydeliggjort Psykologforeningens rolle som både

fagforening, faglig forening og samfunnsaktør (Skard & Lauveng, 2025a, 2025b). Rollen krever en balansert tilnærming der flere hensyn ivaretas og et helhetlig ansvar for profesjonen opprettholdes.

Debatten som reises, berører et betent tema for psykologstanden. Kan psykologer gjøre hva de vil med hensyn til metode, eller skal det legges føringer? Hvor går grensen for hvilken type behandling som kan eller bør gis, og hvem skal bestemme dette?

Prinsipperklæring og evidens

Psykologforeningens sentralstyre vedtok den 5. desember 2024 følgende:

Sentralstyret vedtar følgende kriterier for vurdering av evidensgrunnlaget for utdanninger i spesialistutdanningen som tar utgangspunkt i en klart definert metode. Det stilles krav til flere gruppestudier + minst en systematisk sekundæranalyse (f.eks. metaanalyse eller systematisk review) publisert i et fagfellevurdert og indeksert tidsskrift, som viser effekt av metoden tilsvarende etablert virksom psykologisk behandling for samme type problematikk.

I Psykologtidsskriftets artikkel trekkes Prinsipperklæringen for evidensbasert psykologisk praksis inn. Denne integrerer den beste tilgjengelige forskningen med klinisk ekspertise, sett i sammenheng med pasientens egenskaper, kulturelle bakgrunn og ønskemål.

Erklæringen var i sin tid formulert som et forsøk og et ønske om å samle psykologstanden etter opprivende konflikter, som følge av et skarpt skille mellom definisjonen av evidensstyrte behandlinger versus andre. Den amerikanske psykologforeningen (APA) satte ned et bredt utvalg som kom fram til et felles ståsted. Det ble tydeliggjort at god praksis ikke bare handler om forskning på spesifikke metoder, men også om klinisk ekspertise og pasientens preferanser, samt integreringen av disse tre.

Kamuflerer indre spenninger

Formuleringen i prinsipperklæringen er såpass vid at til tross for antagelser om at det ville bli splid i Psykologforeningen da formuleringen ble vedtatt på landsmøtet i 2007, gikk den gjennom nesten uten debatt (Sverre Urnes Johnsen var selv til stede). Den manglende temperaturen i debatten kan bety at erklæringen innebærer et abstraksjonsnivå som favner hele foreningen, noe som er gunstig profesjonspolitisk.

Samtidig er det at de fleste godtok og bruker erklæringen uten videre debatt, en kamuflering av indre spenninger i vårt fagfelt. Erklæringen har imidlertid en indre spenning som kan vekkes til live. For eksempel hvordan ulik forskning skal vektas og forstås. Debatten vi ser reise seg nå, handler nettopp om disse elementene.

En overforenkling

Nissen-Lie er i intervjuet kritisk og hevder at vedtaket til Sentralstyret bryter med evidenskriteriene til Psykologforeningen (Oxman, 2025). Nissen-Lie henviser til generell forskning og fremhever viktigheten av terapeuten og alliansen over metode. Sterk påstand. Å hevde at hvilken metode en bruker, ikke forklarer så mye av bedringen i psykoterapi, er en overforenkling. Ulike metoder kan ha ulike mål, og noen kan virke raskere enn andre, og også bedre for spesifikke problemer. Alliansen mellom pasient og terapeut kan bli dårlig nettopp fordi metoden er for svak og ikke gir en klar vei

mot endring. Her er det lett å spore av i en egen debatt om prinsipperklæringen, mens debatten nå omhandler hva som skal være utdanningstilbudet til Psykologforeningen. Det er viktig å gjøre et skille mellom prinsipperklæringen, som omhandler hvordan klinikere skal arbeide, og hvilke krav som skal ligge til grunn, og utdanningen per se. Sistnevnte må naturligvis være snevrere. Psykologforeningen kan åpenbart ikke dekke alle typer utdanninger i sitt spesialistprogram, og derfor blir det nødvendig å tydeliggjøre hvorfor noen utdanninger bør prioriteres over andre. Kriterier som omhandler kvalitet, utbredelse og virkeområde i det offentlige helsevesenet, vil være naturlige punkter.

Psykologstanden må ta debatten

I forlengelsen av det ovennevnte, slik Skard og Lauveng har påpekt, kan vi se hvordan Psykologforeningen ivaretar sitt ansvar ved å stille krav til dokumentert effekt på gruppenivå. Psykologforeningen kunne med fordel ha forankret prosessen bedre, gitt hvor betent situasjonen er. Og debatten som nå utspiller seg, burde ha kommet før vedtaket. Samtidig er dette, slik vi forstår det, et direkte svar på Helsedirektoratets krav om å synliggjøre hvilke kriterier som ligger til grunn for godkjenning av de ulike videreutdanningene.

Det å dokumentere effekt av behandlingen og synliggjøre hvorfor en behandling og en påfølgende utdanning bør velges versus en annen, er noe som bør ligge på skuldrene til psykologstanden. Det er viktig at vi tar den debatten. Hvis ikke vil andre aktører ta debatten for oss.

Referanser

- Norsk psykologforening (2007). Prinsipperklæring om evidensbasert psykologisk praksis. *Norsk psykologforening*. <https://www.psykologforeningen.no/fag-og-politikk/psykologprofesjonen/prinsipperklaering-om-evidensbasert-psykologisk-praksis>
- Oxman, M. (2025, 24. mars). Nye krav til evidens på bekostning av klinisk skjønn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as03ae-Nye-krav-til-evidens-p-bekostning-av-klinisk-skj-nn>
- Skard, H. K. & Lauveng, A. (2025a, 1. april). Både forskning og klinisk skjønn trengs. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as04ae-B-de-forskning-og-klinisk-skj-nn-trengs>
- Skard, H. K. & Lauveng, A. (2025b, 2. april). Foreningen forsvarer faglig autonomi. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as04ae-Foreningen-forsvarer-faglig-autonomi>